

OBISK V LEKARNI V ČASU EPIDEMIJE ... VPRAŠANJA IN ODGOVORI ...

Epidemija koronavirusa Covid-19 je posegla v naš vsakdan, nas pahnila iz vsakodneвне rutine, zožila prostranost sveta, ki smo ga bili navajeni in nam življenje povsem obrnila na glavo. Poleg grožnje, ki jo virus na eni strani predstavlja za naše zdravje, tako fizično kot duševno, je epidemija na drugi strani sprožila tudi potrebo po številnih spremembah, nas postavila pred resne preizkušnje in nas prisilila, da svoj vsakdan doma in na delu prilagodimo razmeram, v katerih smo se znašli. Tudi v lekarnah smo v obeh valih epidemije in tudi med njima sledili spremembam ter delo organizirali oziroma prilagodili v skladu z zakonodajo in zahtevami na način, da se prepreči širjenje virusa ter zagotovi največja možna varnost tako za obiskovalce kot zaposlene v lekarnah ter na način, ki omogoča, da je, kljub trenutnim razmeram, vsak obiskovalec deležen kakovostne in strokovne farmacevtske obravnave.

Kako je organiziran vstop v lekarno in delo?

Vstop v lekarno je za obiskovalce organiziran posamično, da se zagotovi ustrezna razdalja med njimi – vsaj 2 metra (tako pred lekarno kot v njej), število ljudi, ki so lahko naenkrat v prostoru, pa je odvisno od površine posamezne lekarne. Pred lekarno in v njej je potrebno nositi masko, ki naj bo nameščena pravilno (pokrije naj usta in nos), ob vstopu in izstopu iz lekarne pa si je potrebno razkužiti roke, zato so pri vhodu nameščeni brezkontaktni razkuževalniki.

V večini lekarn je delo organizirano tako, da so delovne površine, ki so namenjene svetovanju obiskovalcem brez predpisanih receptov (nakup zdravil brez recepta/dopolnil/kozmetike) ter delovne površine za izvajanje storitve izdaje zdravil na recept, ločene. Takšna ureditev omogoča, da se delo učinkovito porazdeli in da je čas čakanja na storitev, ki jo uporabnik v lekarni potrebuje, čim krajši. Z namenom dodatnega zagotavljanja varnosti prisotnih v prostoru so delovne površine, kjer se izvajajo svetovanje/izdaja/prodaja dodatno opremljene z zaščitnimi pleksi stekli, na izdajnih pultih so nameščeni čitalci kartic zdravstvenega zavarovanja, v katere pacient sam vstavi kartico, v skoraj vseh lekarnah so nameščene tudi avtomatske blagajne za obiskovalce, ki omogočajo brezkontaktno gotovinsko poslovanje.

Kakšne težave se pojavljajo pri vstopanju v lekarno, kaj svetujemo ranljivejšim skupinam prebivalstva?

Občasno je med čakajočimi pred lekarnami zaznati nestrpnost in nejevoljo, saj se nekateri pacienti, ki potrebujejo kompleksnejšo obravnavo, v lekarni zadržijo dalj časa (pacienti s kronično terapijo; obiskovalci, ki pridejo iskati zdravila za več uporabnikov). Slabo vreme in nizke temperature, ki nas čakajo v prihajajočih dneh, posamičnemu vstopanju niso naklonjene (zlasti kjer morajo obiskovalci stati na prostem), še posebej veliko težavo predstavlja to za ranljivejšo skupino prebivalstva (starejše, bolne, družine z manjšimi otroki). Tem svetujemo, da v lekarno ne prihajajo sami, temveč tja napotijo zdravo

osebo, ki bo namesto njih prevzela zdravila oziroma opravila kakšno drugo potrebno storitev, in se tako izognejo trenutnim neugodnim razmeram in tveganju za okužbo. Pooblaščenim osebam naj pacient preda svojo kartico zdravstvenega zavarovanja ter vse potrebne informacije, ki se nanašajo na njegova zdravila (katera zdravila potrebuje; katerih ne potrebuje, a jih sicer jemlje in so morda recepti v sistemu še aktivni; možnosti zamenjave zdravila v primeru potrebnega doplačila; možnosti menjave zdravila, v primeru morebitne nedobavljivosti zdravila).

Kako lahko pacienti (poleg osebnega obiska) pridejo v stik z lekarno/farmacevtom?

Pacienti se lahko na farmacevta v lekarni, v kateri želijo opraviti dvig zdravila ali kamor želijo napotiti osebo, ki bo zdravila prevzela namesto njih, obrnejo preko telefona ali elektronske pošte (ob tem morajo podati številko kartice zdravstvenega zavarovanja). Tako lahko še pred obiskom lekarnice preverijo stanje predpisanih zdravil (včasih se zgodi, da recept ni predpisan, da je potekel, da je že izkoriščen); preverijo dobavljivost oziroma zalogo zdravil v lekarni; naročijo zdravila, ki jih običajno v lekarnah ni na zalogi; naročijo izdelavo magistralnega zdravila.

Telefonsko ali preko elektronske pošte smo farmacevti pacientom dosegljivi tudi za posredovanje nasvetov glede samozdravljenja, na nas se lahko obrnejo tudi v primeru morebitnih vprašanj/dilem glede zdravljenja z zdravili.

Katere farmacevtske storitve se v lekarni v času epidemije (poleg izdaje zdravil) še izvajajo?

Storitvi farmacevta, ki se v lekarni poleg izdaje zdravil na recept v času epidemije še dalje izvajata, sta izdelava osebne kartice zdravil (OKZ) in pregled uporabe zdravil (PUZ). Za obe storitvi, ki sta plačljivi, je priporočljivo, da se pacient predhodno naroči v lekarni, v kateri želi storitev opraviti (osebno kartico lahko izdelata farmacevt v katerikoli lekarni, PUZ pa opravljajo le farmacevti z dodatnim znanjem in se posledično izvajajo le v določenih lekarnah). OKZ je zapis, ki vsebuje podatke o vseh zdravilih, ki jih bolnik jemlje redno ali samo občasno. To so zdravila, ki mu jih je predpisal zdravnik, in vsi izdelki, ki jih je bolnik sam kupil. PUZ je poglobljen pogovor med pacientom in farmacevtom o zdravilih na recept, brez recepta ter o prehranskih dopolnilih, ki jih jemlje Pacient po opravljeni storitvi pozna svoja zdravila, njihovo delovanje, neželene učinke, posledično se izboljša njegovo sodelovanje pri zdravljenju ter odpravijo morebitne težave povezane z zdravili. V okviru te storitve pacient prejme tudi osebno kartico zdravil.

Kakšne omejitve glede količine izdanih zdravil je prinesel nov val epidemije?

Tokratni val epidemije ni prinesel dodatnih zaostritev glede omejevanja izdaje zdravil, kot je bilo to v prvem valu, saj preskrba z zdravili poteka nemoteno, pomanjkanja zdravil za zdaj ni. Količina zdravila, ki ga pacient prejme je tako odvisna od strokovne odločitve zdravnika, ki recepte predpisuje, dodatno pa je potrebno ob

izdaji zdravil upoštevati pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja. Ta določajo možnost dviga zdravil za obdobje do največ treh mesecev glede na režim odmerjanja zdravila, ne glede na vrsto recepta (enkratni, obnovljivi recept). Na tem mestu opozorimo še na veljavnost receptov, saj je nepoznavanje pravil pogosto vzrok za to, da pacientom recepti zapadejo. Dvig zdravil na neobnovljivi/enkratni recept je mogoč v obdobju do enega meseca od predpisa; izjema so recepti za antibiotike, ki so veljavni tri dni od predpisa, ter recepti za narkotike, ki so veljavni pet dni od predpisa. Obnovljivi recept ima od predpisa dalje veljavnost 1 leto, prvič pa je treba zdravilo dvigniti v roku enega meseca od predpisa zdravila, sicer recept poteče in izdaja ni mogoča. Prezgodnje naročanje receptov zato ni smiselno.

Kam z odpadnimi zdravili v času epidemije?

V lekarni kljub epidemiji sprejemamo odpadna zdravila. To niso običajne smeti, zato jih ne smemo odlagati med gospodinjne odpadke ali pa jih splakovati skozi straniščno školjko. Že majhne količine nepravilno odvrženih zdravil lahko namreč povzročijo nepopravljivo škodo v naravi. V lekarni sprejemamo odpadna zdravila v trdnem stanju (npr. tablete, kapsule, svečke), odpadna zdravila v obliki praškov ali tekočin (npr. praški, posipala, kreme, sirupi, kapljice), pri čemer je priporočljivo, da se škatlice, v katerih so zdravila shranjena, predhodno odvržejo v zabojnike za papir in karton.

Kaj je epidemija prinesla novega glede nakupovalnih navad ljudi?

Epidemija je zelo spremenila nakupovalne navade vseh nas, vse bolj v ospredje prihaja spletno nakupovanje, s čimer se izognemo stikom z drugimi ljudmi in tveganju za okužbo. V spletni lekarni (lekarnanaklik.si) lahko uporabniki med naborom izdelkov poiščejo zdravila za samozdravljenje, lastne izdelke Galenskega laboratorija Celjskih lekarn, pripomočke itd.. V kolikor pa se med izdelki ne znajdejo, se lahko predhodno telefonsko/preko elektronske pošte posvetujejo s farmacevtom v lekarni in z njegovo pomočjo izberejo ustrezen nabor izdelkov, ki jih potrebuje.

Farmacevti se zavedamo, da smo ljudem pogosto najbolj dostopni zdravstveni delavci in kot taki velikokrat prvi, na katere se pacienti s svojimi zdravstvenimi težavami obrnejo. Tudi v tem nepredvidljivem času skušamo ostati čim bolj blizu pacientom ter jim, ob prilagoditvah, ki so za ohranjanje varnosti potrebne, omogočiti čim manj moteno uporabo lekarniških storitev. Naj še spomnimo, da je v času epidemije nekoliko spremenjen delovni čas posameznih lekarn, podatki so dostopni na spletu (www.lekarnanaklik.si), zaenkrat se tudi še ne izvaja nočno dežurstvo.

Pripravila: Mateja Kadilnik mag. farm., spec. klin. farm., 3.12.2020